

"TRÁFICO E INCINERACIÓN: O QUE MÁIS AFECTA Á NOSA SAÚDE"

Entrevista por Belén Rodríguez

LUIS DÍAZ CABANELA é médico e ten un Mestrado en Toxicoloxía. Como Vogal de Saúde Ambiental de ADEGA, foi un dos primeiros en alertar dos perigos de manipular o chapapote durante a marea negra do Prestige. A incidencia da descarga do carbón no peirao de A Coruña, o impacto do flúor na zona de San Cibrao, ou o impacto da urbanización na Costa galega son algúns dos traballos nos que se ocupa.

Belén Rodríguez

- Que papel ten nunha asociación ou agrupación ecoloxista un vogal de saúde?
- A miña función é de investigación, asesoramento e divulgación. Cada vez que hai un caso de toxicidade ambiental que poida afectar ás persoas fago traballos de campo e recompilo información para logo transmitir de xeito que chegue a un público xeral.
- De que xeito se relacionan ecoloxía e saúde?
- Están totalmente interrelacionadas. Nós formamos parte da biota (seres vivos que habitan na Terra), entón continuamente interactuamos con microorganismos, microbios ou axentes químicos e que son responsábeis de moitísimas enfermidades. Non me gusta ser tan categórico pero diría que a maioría das problemáticas ambientais teñen incidencia na nosa saúde e constantemente estamos percibindo hostilidades do medio, fundamentalmente inducidas pola actividade antropoxénica, nomeadamente de tipo industrial. Existen excepcións nas que a intoxicación é un proceso natural, como na contaminación dos acuí-

feros por flúor en amplas zonas do planeta.

- En materia de medio ambiente e saúde, que é o máis preocupante hoxe en día en Galiza?
- Desde o punto de vista ambiental están as emisións de gases de efecto invernadoiro (CO₂ das térmicas e cimenteiras, etc), e desde o punto de vista da saúde temos as industrias que botan dioxinas, metais pesados, partículas, etc, como as incineradoras de residuos, e tamén as térmicas e cimenteiras. Estas industrias son as que provocan maior cantidade de efectos na saúde. E logo as emisións de partículas en suspensión dos vehículos é un axente contaminante que está tendo graves consecuencias na saúde.

"A principal e triste repercusión do cambio climático é a fame. Nós estamos facendo que outras sociedades menos desenvolvidas morran de fame"

O máis urgente é cambiar o tráfico das cidades. Están morrendo 68 persoas por cada 100.000 habitantes ao ano debido á contaminación do tráfico de automóbiles nas cidades. De paso, evitaríamos a contribución á atmosfera aproximadamente dun 17% de gases de efecto invernadoiro (GEIs). As dioxinas na alimentación tamén son un problema grave, pero estas chegan aos alimentos pola contaminación atmosférica.

- É doado facer una diagnose dunha enfermidade causada por un fenómeno ambiental?
- Non. Os médicos non podemos saber a causa da patoloxía. Os que determinan a causalidade da enfermidade son os epidemiólogos. Miden a contaminación atmosférica, por exemplo, e

"Eu pedín información sobre a nube de fume incendio da empresa Brenntag, pero nunca cheguei a saber cal foi a súa composición"

logo correlacionan os datos con ingresos hospitalarios por determinadas causas. Utilizan o método estatístico, co que poden acadar o 99% de fiabilidade. O problema é que estas análises fanse sobre colectividades e nunca sobre individuos concretos. Quizais polo seu elevado custo, non se fan sempre que sería necesario.

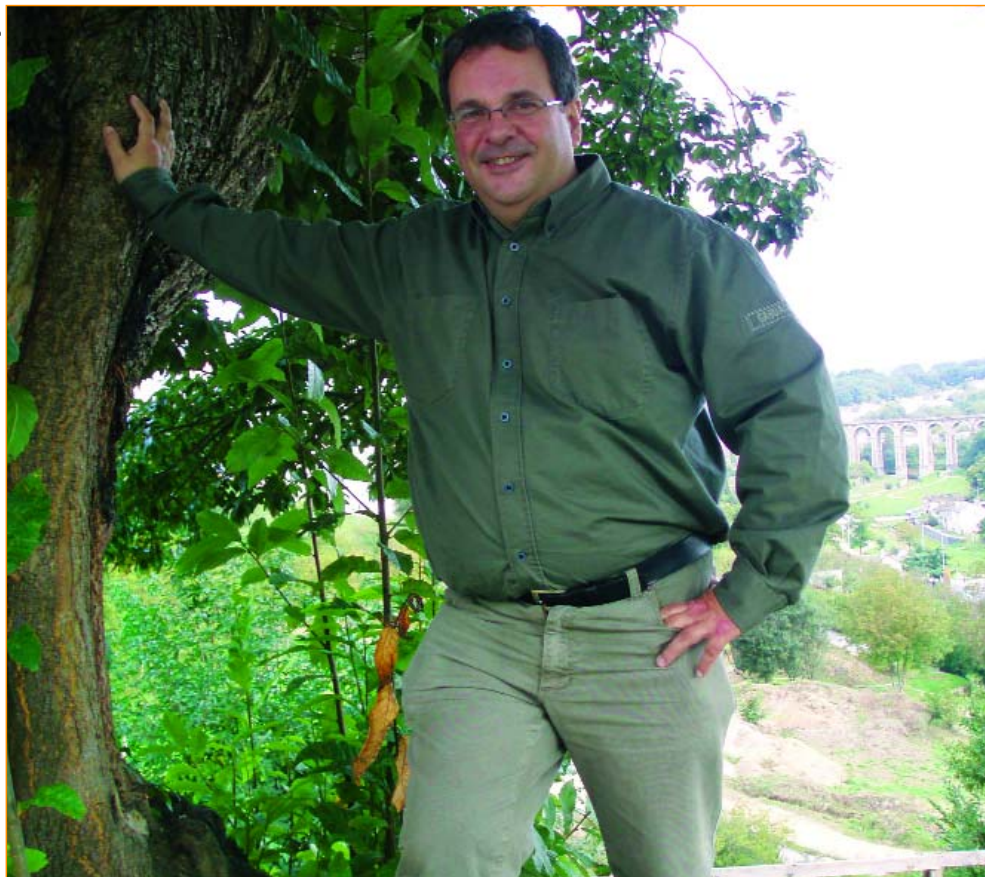
- Como se superan os problemas de saúde pública derivados da contaminación?
- Loxicamente, evitando as fontes de exposición. A solución estaría en limitar a emisión de dioxinas á atmosfera das actividades industriais (por exemplo, das incineradoras de residuos). E, por outra parte, facer controis periódicos nos alimentos. Pero estes controis non son obrigatorios. En Cataluña fixéronse estudos dos principais tóxicos que existen nos alimentos dos consumidores cataláns; pero en Galiza nunca se fixo algo así. De facelo levaríamos moitas sorpresas, e ao mellor saltaban alarmas como as da contaminación por dioxinas en Bélxica ou do aceite de bagazo por benzopireno, etc. Estamos tomando alimentos moitas veces contaminados e non o sabemos, nin temos forma de sabelo.
- Como valora a actuación da Administración galega en situacións de crise ambiental?
- Eu pedín información sobre a nube de fume incendio da empresa Brenntag, pero nunca cheguei a saber cal foi a súa composición. Brenntag almacenaba disolventes e outros produtos químicos, e pensabamos que a nube de fume era tóxica. Logo do vertido, o río

Umia estaba dunha cor verde malaquita, e tampouco se coñeceu a natureza dos contaminantes, aínda que a versión oficial dicía que era un colorante, pero non se especificou. Melloramos en información con respecto ao goberno anterior, per segue sen ser boa ao 100%.

Tampouco foi correcta a actuación da Administración con respecto á inmensa nube de fume dos incendios forestais de 2006 que chegou ata o sur de Portugal. Os datos sobre a composición da nube de partículas tiñaos a Administración daquela e non os fixo públicos ata dous anos despois. Tería que ter avisado, sobre todo á poboación de risco, que permanecera pechada na casa e así evitaríase moitos ingresos hospitalarios.

- Un dos últimos casos que investigou foi o vertido de gasóleo de ADIF en Ourense...
- Si. As instalacións de ADIF en Ourense son totalmente obsoletas e levan anos vertendo gasóleo de forma intermitente á rede de sumidoiros da cidade; pero desta volta foron 50.000 litros de combustíbel e o vertido chegou a Miño, despois de pasar unha depuradora. Os veciños respiraban ese cheiro a gasóleo, que é tóxico porque son compostos orgánicos volátiles, e sen embargo non se avisou á poboación, non se desprazou ningunha unidade móbil para analizar a calidade do aire e ademais negouse que o gasóleo chegara ao río Miño.
- Entón, case nunca se lle conta a verdade á poboación?
- Un político é un mentiroso profesional, senón non vale para político. Hai moitas formas de mentir e de disimular a verdade. Vivimos nun país onde non gusta asumir a verdade dos problemas. Pero penso que estas actitudes ao final non son rendíbeis politicamente porque son insultos á intelixencia dos cidadáns. No caso do Prestige, dicían que non había marea negra, que eran manchas dispersas; sobre o buque Ostedijk dixeron que non emitía gases tóxicos, senón irritantes (e a tripulación case afogada)...
- Como viviu a situación do Prestige?
- Con moitísima indignación. Ocultouse a verdade e minimizáronse os efectos tanto sobre o medio como sobre a saúde e non nos fixeron moito caso. De feito, ADEGA tiña preparado un folleto para informar a todos os voluntarios/as dos perigos tóxicos do fuel que quedara de publicar a Consellaría de Familia e Voluntariado

Belen Rodriguez

"Estamos pendente dunha entrevista co fiscal de medio ambiente de Galiza para falar sobre o incumprimento de sentenzas de tipo ambiental"

daquela (de Corina Porro), e ao final tivo que facelo ADEGA pola súa conta. Tamén lembro que pedíramos unhas máscaras con filtro tipo A porque as de celulosa non filtraban os compostos orgánicos volátiles. Pero o comisionado do goberno para o Prestige, daquela Mariano Rajoy, dicía que non facían falla porque se traballaba en zonas moi ventadas. Dicar iso foi unha irresponsabilidade. O principio de precaución é fundamental nos temas de saúde ambiental. Normalmente agárdase ao problema e cando aparece, os políticos minimízanlo e din que todo está controlado, entón hai que botarse a tremer.

- Desde o punto de vista sanitario, como se valora o quecemento do planeta?
- A principal e triste repercusión é a fame. Nós estamos facendo que outras sociedades menos desenvolvidas morran de fame, e só nós podemos facer algo para evitalo.

Outra consecuencia é a escaseza de auga, as secas, que repercuten na agricultura. Hai máis vagas de calor, que afectan sobre todo ao centro do continente europeo (en Francia xa morreu moita xente por este motivo), e máis fenómenos meteorolóxicos extremos, que provocan accidentes de tráfico, naufraxios, etc. O cambio climático tamén pode mudar a distribución territorial de epidemias ou enfermidades.

- Pode indicar algún triunfo ecoloxista no que os aspectos sobre a saúde das persoas foran de especial relevancia?
- Por exemplo a sentenza do TSXG sobre a incineración de pneumáticos nunha cementeira de Oural, en Sarria (Lugo). A actividade paralizouse porque se consideraba que era insalubre ao non respectar a distancia de seguridade ao núcleo de poboación. Mais foi unha vitoria pírrica, porque despois de que a sentenza fora firme, volvéronse incinerar en probas no mesmo lugar residuos triturados dos plásticos dos coches, e ademais, coa autorización expresa da Consellaría de Medio Ambiente. ADEGA está pendente dunha entrevista co Fiscal de Medio Ambiente de Galiza para falar sobre o incumprimento de sentenzas de tipo ambiental.